

КОЛЕДЖ

ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління
Класичного приватного університету»

Циклова комісія з правознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор коледжу ПВНЗ
«Кіровоградський інститут
державного та муніципального
управління КПУ»

В.В. Кошолуп
_____ 2015 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

Спеціальність _____ 5.03040101 – «Правознавство» _____
(шифр і назва спеціальності)

форма навчання _____ денна _____

(Шифр за ОПП ПП 10)

Програма навчальної дисципліни «Кримінальне право» для студентів денної форми навчання спеціальності 5.03040101 – «Правознавство», 2015. - ___с.

Розробники: Абокумова Ю.В., професор кафедри кримінально-правових дисциплін; Товмазова Є.М., старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін.

Програма затверджена на засіданні циклової комісії з правознавства
Протокол № 1 від «01» вересня 2015 року

Голова циклової комісії _____ І.П. Зеленко

_____ 20__ року

Схвалено Науково-методичною комісією ПВНЗ «Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету»
Протокол № 1 від «08» вересня 2015 року

_____ 20__ року Голова _____ Г. Ю. Шаркова

© ПВНЗ «КІДМУ КПУ», 2015 рік

© Абакумова Ю.В., Товмазова Є.М.,
2015 рік

АНОТАЦІЯ

«Кримінальне право» є нормативною навчальною дисципліною, яка передбачена навчальним планом освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст», за спеціальністю 5.03040101 – «Правознавство» для обов'язкового вивчення студентами. Вона вивчається на другому та третьому курсах.

Кримінальне право, як галузь права включає Загальну та Особливу частини, кожна з яких становить собою самостійну частину навчальної дисципліни, яка вивчається протягом чотирьох семестрів. Крім лекційного курсу, передбачене проведення практичних занять з основних тем. Вивчення Загальної частини кримінального права України в третьому семестрі завершується заліком, в четвертому – іспитом. Протягом п'ятого та шостого семестру студенти вивчають Особливу частину кримінального права України, складають залік та екзамен з усього курсу дисципліни «Кримінальне право». Також у четвертому семестрі передбачено написання та захист студентами курсової роботи з «Загальної частини» дисципліни «Кримінальне право».

Вивчення кримінального права України, зокрема «Особливої частини» підпорядковується меті формування юриста з ґрунтовним знанням кримінального законодавства, розумінням змісту кримінально-правових понять, вмінням вірно тлумачити положення кримінального закону та застосовувати їх у майбутній практичній діяльності; також метою вивчення дисципліни є виховання неухильної поваги до закону, дотримання законності у всіх формах правозастосовної діяльності, відповідальності за порушення прав і свобод людини і громадянина в державі.

Навчальна дисципліна вивчає основні теоретичні положення сучасної науки кримінального права та практику їх застосування, а також основні закономірності та тенденції розвитку вчень про злочин та покарання в Україні та зарубіжних країнах. Дисципліна належить до фундаментальних і профільюючих. Нею передбачається вивчення комплексу кримінально-правових інститутів теорії кримінального права та основних положень Закону про кримінальну відповідальність, постанов Пленуму Верховного Суду України, а також окремих положень актів зарубіжного законодавства.

Структура програми навчальної «Кримінальне право»

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 0304 – «Право» Спеціальність 5.03040101 – «Правознавство»	Нормативна Цикл професійної підготовки	
Модулів – 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: Молодший спеціаліст	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 8		II-III-ий	
Індивідуальне науково-дослідне завдання –		Семестр	
Загальна кількість годин – 252		3,4,5,6-ий	-
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2		Лекції	
		60	-
		Практичні	
		66	-
		Лабораторні	
		-	-
	Самостійна робота		
	126	-	
Індивідуальні завдання: -			
Вид контролю: залік (3,5,-ий семестр), екзамен (4,6-ий семестр), захист курсової роботи (4-ий семестр)			

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є ознайомлення студентів на підставі чинного кримінального законодавства України з основними положеннями та інститутами кримінального права, основними складами злочинів, які передбачені нормами Особливої частини Кримінального кодексу України, для формування у них в подальшому теоретичних знань, а також практичних навичок та вмінь, необхідних для вирішення проблем кримінально-правової кваліфікації суспільно небезпечних діянь, які існують у правозастосовчій практиці.

Для досягнення зазначеної мети в межах даної навчальної дисципліни планується вирішення таких основних завдань:

- ознайомлення студентів з основними положеннями та інститутами кримінального права;
- ознайомлення студентів з основними джерелами кримінального права України;

➤ розвиток навичок самостійного вирішення наукових та практичних проблем кримінального права;

➤ формування у студентів базових знань про основні склади злочинів, які містить Особлива частина Кримінального кодексу України;

➤ аналіз та узагальнення судової практики в сфері застосування кримінального законодавства.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**:

➤ поняття, предмет, принципи та основні положення кримінального права України;

➤ поняття та види основних складів злочинів, які містить Особлива частина Кримінального кодексу України;

➤ положення рішень Конституційного Суду України та положення постанов Пленуму Верховного Суду України щодо окремих проблемних питань застосування кримінального законодавства на практиці;

➤ основні положення науки кримінального права.

За підсумками вивчення навчальної дисципліни студент повинен **вміти**:

➤ самостійно аналізувати норми чинного кримінального законодавства;

➤ визначати окремі види злочинів, самостійно проводити кваліфікацію злочинів;

➤ вміти розмежовувати кримінально-правові норми між собою та відмежовувати їх від інших суспільно небезпечних діянь;

➤ застосовувати норми кримінального права на практиці: аргументувати своє рішення щодо питання кримінальної відповідальності осіб, винних у вчиненні злочину, посилаючись на положення чинного кримінального закону, положення рішень Конституційного Суду України та положення Пленуму Верховного Суду України;

➤ аналізувати навчальну та наукову літературу, а також аналізувати та узагальнювати судову практику в галузі кримінального права.

Розподіл матеріалу навчальної дисципліни «Кримінальне право»

на змістові модулі

Навчальна програма визначає місце навчальної дисципліни у системі підготовки фахівця, вимоги до сформованості їх компетенцій та зміст освіти для фахівців відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня з нормативної навчальної дисципліни «Кримінальне право».

Відповідно до освітньо-професійної програми «Кримінальне право» є нормативною навчальною дисципліною обов'язкового вибору, яка вивчається протягом чотирьох семестрів. Загальний бюджет часу відповідно до ECTS становить 7 кредитів, що дорівнює 252 годинам. Структурно навчальна дисципліна складається із 8 змістових модулів. Форми контролю: залік (у кінці 3 та 5 семестрів), написання і захист курсової роботи (4-й семестр) та екзамен (у 4 та 6 семестрах).

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

Тема №1: *Поняття, предмет, метод та система кримінального права. Наука кримінального права.*

Кримінальне право як галузь права, законодавства, навчальна дисципліна та юридична наука. Кримінальне право як галузь права: поняття, предмет, методи та взаємозв'язок із суміжними галузями права. Принципи кримінального права. Система кримінального права. Загальна та Особлива частини кримінального права, їх особливості та взаємозв'язок. Кримінальне право як галузь законодавства. Наука кримінального права, предмет, функції і методи науки кримінального права, її взаємозв'язок із загальною теорією права і суміжними правовими науками. Вплив науки кримінального права на законодавчу та правозастосовну діяльність, на формування юридичного мислення і правової свідомості населення. Кримінальне право як навчальна дисципліна, її предмет, основні методи та форми вивчення. Система курсу Загальної частини кримінального права.

Тема №2: *Закон про кримінальну відповідальність. Чинність Закону про кримінальну відповідальність у часі, просторі та по колу осіб.*

Поняття закону про кримінальну відповідальність, його ознаки, завдання та значення. Закон про кримінальну відповідальність як джерело кримінального законодавства. Загальна та Особлива частини Кримінального кодексу, їх єдність, взаємозв'язок та відмінність.

Кримінально-правові норми. Співвідношення норми і статті закону про кримінальну відповідальність. Види кримінально-правових норм: забороняючі, дефінітивні (роз'яснюючі), заохочувальні (стимулюючі), обмежувальні. Структура статей Особливої частини Кримінального кодексу України. Види диспозицій і санкцій статей Особливої частини Кримінального кодексу України.

Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі. Правила набрання чинності законом про кримінальну відповідальність. Поняття часу вчинення злочину. Припинення чинності закону про кримінальну відповідальність.

Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі. Поняття закону про кримінальну відповідальність, який скасовує злочинність діяння або пом'якшує кримінальну відповідальність, та закону про кримінальну відповідальність, який встановлює злочинність діяння або посилює кримінальну відповідальність. Межі зворотної дії закону про кримінальну відповідальність у часі. Особи, на яких поширюється зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі. Чинність проміжного закону про кримінальну відповідальність у часі.

Принципи чинності закону про кримінальну відповідальність у просторі: територіальний, громадянства, реальний та універсальний. Зміст територіального принципу. Поняття території України за чинним законодавством. Поняття місця вчинення злочину. Зміст принципу громадянства. Відповідальність громадян

України або осіб без громадянства, що постійно проживають в Україні, які вчинили злочини за її межами. Правові наслідки засудження цих осіб за межами України. Зміст реального принципу. Випадки кримінальної відповідальності за Кримінальним кодексом України іноземців або осіб без громадянства, що не проживають постійно в Україні, які вчинили злочини за її межами. Екстрадиція (видача) злочинців.

Тлумачення закону про кримінальну відповідальність: поняття та значення. Види тлумачення: за суб'єктом – аутентичне (легальне), офіційне, судове, неофіційне (доктринальне, професійне, буденне); за прийомами – лінгвістичне, логічне, систематичне, історичне; за обсягом – буквальне, обмежувальне, розширювальне.

Рішення Конституційного Суду України як акти офіційного тлумачення кримінально-правових норм. Юридична природа та кримінально-правове значення роз'яснень Пленуму Верховного Суду України.

Аналогія у законі про кримінальну відповідальність.

Тема №3: Поняття злочину, класифікація злочинів.

Проблеми соціальної зумовленості злочину. Наукові засади криміналізації та декриміналізації суспільно небезпечних діянь.

Поняття злочину в чинному Кримінальному кодексі України та у теорії кримінального права.

Ознаки злочину. Суспільна небезпечність як матеріальна (об'єктивна) ознака злочину. Характер і ступінь суспільної небезпечності. Протиправність як формальна (юридична) ознака злочину. Співвідношення суспільної небезпечності та протиправності. Винність як ознака злочину.

Малозначність діяння: поняття, об'єктивні та суб'єктивні підстави.

Місце злочину в системі правопорушень. Відмежування злочинів від інших правопорушень та аморальних проступків.

Законодавча класифікація злочинів залежно від ступеня тяжкості: злочини невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі. Значення класифікації злочинів. Класифікація злочинів у кримінально-правовій доктрині.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

Тема №4: Склад злочину і кваліфікація злочинів.

Вчення про склад злочину в теорії кримінального права. Значення складу злочину. Склад злочину як підстава кримінальної відповідальності.

Елементи складу злочину: об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона. Обов'язкові та факультативні ознаки складу злочину.

Проблема класифікації складів злочинів у теорії кримінального права.

Види складів злочинів за ступенем суспільної небезпеки. Основний склад злочину. Кваліфікований склад злочину. Особливо кваліфікований склад злочину. Привілейований склад злочину.

Види складів злочинів за способом описування у законі. Простий склад злочину. Складний склад злочину. Формальний склад злочину. Матеріальний склад злочину. Усічений склад злочину.

Поняття кваліфікації злочинів. Кваліфікація злочинів як стадія застосування кримінального закону. Формула кваліфікації злочинів.

Тема №5: Об'єктивні ознаки складу злочину.

Поняття та значення об'єкта злочину. Проблеми об'єкта злочину у теорії кримінального права. Види об'єктів злочину. Загальний об'єкт злочину. Родовий об'єкт злочину. Безпосередній об'єкт злочину. Основний безпосередній та додатковий безпосередній об'єкти злочину. Обов'язковий та факультативний об'єкти.

Поняття предмета злочину, його місце у структурі складу злочину. Відмінність предмета злочину від об'єкта злочину та від знарядь і засобів вчинення злочину.

Поняття об'єктивної сторони складу злочину у теорії кримінального права. Ознаки об'єктивної сторони складу злочину. Кримінально-правове значення об'єктивної сторони складу злочину.

Суспільно небезпечне діяння (дія чи бездіяльність). Поняття та ознаки злочинної дії у кримінальному праві. Усвідомленість та воля як основні ознаки злочинної дії. Поняття та ознаки злочинної бездіяльності. Умови кримінальної відповідальності за злочинну бездіяльність. Поняття непереборної сили, фізичного і психічного примусу та їх значення для вирішення питання про кримінальну відповідальність за суспільно небезпечне діяння (дію чи бездіяльність).

Суспільно небезпечні наслідки як ознака об'єктивної сторони складу злочину: поняття, види та значення для кваліфікації злочинів.

Поняття та види причинних зв'язків в теорії кримінального права. Особливості причинного зв'язку при злочинній бездіяльності.

Факультативні ознаки об'єктивної сторони складу злочину. Час, місце, спосіб, обстановка, засоби, знаряддя вчинення злочину. Значення факультативних ознак об'єктивної сторони складу злочину для кваліфікації злочину та призначення покарання.

Тема №6: Суб'єктивні ознаки складу злочину.

Поняття та значення суб'єкта злочину у кримінальному праві. Ознаки суб'єкта злочину. Загальний та спеціальний суб'єкт злочину. Ознаки та види спеціального суб'єкта, його значення для кваліфікації злочину.

Фізична особа як суб'єкт злочину. Проблема визнання юридичних осіб суб'єктами окремих злочинів у інших державах і міжнародному праві.

Вік як обов'язкова ознака суб'єкта злочину. Злочини, за вчинення яких настає кримінальна відповідальність з 14 та 16 років. Основні правила встановлення віку суб'єкта злочину. Особливості визначення віку кримінальної відповідальності за відсутності офіційних документів, що його підтверджують.

Осудність як обов'язкова ознака суб'єкта злочину. Формула осудності.

Поняття неосудності у теорії кримінального права та Кримінальному кодексі України. Критерії неосудності: медичний (біологічний) та юридичний. Ознаки медичного критерію неосудності: хронічне психічне захворювання, тимчасовий розлад психічної діяльності, недоумство, інший хворобливий стан.

Ознаки юридичного критерію неосудності. Характеристика інтелектуальної та вольової ознак юридичного критерію неосудності та їх співвідношення.

Обмежена осудність. Урахування визнання особи обмежено осудною при призначення покарання.

Поняття суб'єктивної сторони складу злочину та її значення. Обов'язкові та факультативні ознаки суб'єктивної сторони злочину.

Вина як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони складу злочину. Форми вини у кримінальному праві, їх значення для кваліфікації злочину та призначення покарання.

Умисел та його види за чинним Кримінальним кодексом України. Поняття прямого і непрямого умислу, їхні інтелектуальні та вольові моменти (ознаки). Відмінність непрямого умислу від прямого. Види умислу в теорії кримінального права та судовій практиці: за моментом формування злочинного наміру – заздалегідь обдуманий, умисел, що виник раптово; за спрямованістю – визначений (конкретизований): простий та альтернативний; невизначений (неконкретизований). Питання кваліфікації злочинів, вчинених з визначеним і невизначеним умислом.

Необережність та її види. Злочинна самовпевненість та її інтелектуальний і вольовий моменти (ознаки). Відмінність злочинної самовпевненості від непрямого умислу. Злочинна недбалість та її об'єктивний і суб'єктивний критерії.

Випадок (казус) як невинне заподіяння суспільно небезпечних наслідків, його відмінність від злочинної недбалості.

Змішана (подвійна, складна) форма вини та її значення для кваліфікації злочину.

Мотив і мета як факультативні ознаки суб'єктивної сторони складу злочину. Кримінально-правове значення мотиву та мети вчинення злочину. Кримінально-правове значення емоцій як факультативної ознаки суб'єктивної сторони складу злочину.

Поняття та види помилок у теорії кримінального права. Юридична помилка, її види та вплив на кримінальну відповідальність. Фактична помилка, її види та вплив на кримінальну відповідальність.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III.

Тема №7: Стадії вчинення умисного злочину.

Поняття та види стадій вчинення злочину за Кримінальним кодексом України.

Готування до злочину: поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Види готування до злочину. Відмежування готування до злочину від виявлення наміру вчинити злочин.

Замах на злочин: поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Відмежування замаху на злочин від готування до злочину та закінченого злочину. Види замаху на злочин: закінчений і незакінчений; замах на непридатний об'єкт і замах з непридатними засобами.

Поняття закінченого злочину. Проблеми визначення моменту закінчення злочинів у теорії кримінального права та правозастосовній діяльності.

Підстави кримінальної відповідальності за готування до злочину та замах на злочин. Кваліфікація готування до злочину та замаху на злочин.

Поняття та умови добровільної відмови при незакінченому злочині. Відмінність добровільної відмови від дійового каяття. Стадії вчинення злочину, на яких можлива добровільна відмова. Питання про добровільну відмову на стадії закінченого замаху на злочин.

Тема №8: *Співучасть у злочині.*

Поняття та значення співучасті у злочині, її об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Вчення про співучасть у злочині у теорії кримінального права.

Види співучасників злочину за Кримінальним кодексом України. Виконавець (співвиконавець) злочину. Посереднє вчинення злочину. Організатор злочину. Види організації злочину. Особливості суб'єктивної сторони організатора злочину. Підбурювач до злочину. Пособник злочину. Інтелектуальне та фізичне пособництво. Відмежування пособництва від підбурювання.

Причетність до злочину. Відмінність причетності до злочину від співучасті у злочині. Види причетності. Відповідальність за причетність до злочину.

Види та форми співучасті. Вчинення злочину групою осіб, групою осіб за попередньою змовою, організованою групою та злочинною організацією.

Підстави та межі відповідальності співучасників. Залежність відповідальності співучасників від дій виконавця. Відповідальність та кваліфікація дій співучасників при різних формах співучасті.

Спеціальні питання відповідальності співучасників. Співучасть у злочинах зі спеціальним суб'єктом. Провокація злочину. Екссес виконавця. Вплив екссесу виконавця на відповідальність співучасників. Кримінальна відповідальність при невдалій співучасті.

Добровільна відмова співучасників. Добровільна відмова виконавця. Відповідальність інших співучасників при добровільній відмові виконавця. Особливості добровільної відмови організатора, підбурювача та пособника.

Тема №9: *Множинність злочинів.*

Поняття множинності злочинів у кримінальному праві. Відмежування множинності злочинів від одиничних злочинів, що складаються з декількох діянь: складних (складених), триваючих та продовжуваних злочинів.

Види множинності злочинів, відповідно до Кримінального кодексу України.

Повторність злочинів. Поняття повторності злочинів. Відображення повторності злочинів у Загальній та Особливій частинах Кримінального кодексу України. Кримінально-правове значення повторності злочинів.

Сукупність злочинів. Поняття сукупності злочинів за Кримінальним кодексом України. Специфічні ознаки сукупності злочинів. Відмінність сукупності злочинів від конкуренції кримінально-правових норм. Види сукупності злочинів: ідеальна, реальна. Кримінально-правове значення сукупності злочинів.

Рецидив злочинів. Поняття рецидиву злочинів за Кримінальним кодексом України. Специфічні ознаки рецидиву злочинів. Відображення рецидиву злочинів у Загальній та Особливій частинах Кримінального кодексу України. Види рецидиву: загальний, спеціальний, простий, багаторазовий, пенітенціарний. Кримінально-правове значення рецидиву злочинів та окремих його видів.

Тема №10: Обставини, що виключають злочинність діяння.

Поняття та юридична природа обставин, що виключають злочинність діяння.

Необхідна оборона: поняття, ознаки, умови правомірності. Перевищення меж необхідної оборони. Уявна оборона: поняття за Кримінальним кодексом України, юридична природа та основні різновиди. Вплив уявної оборони на кримінальну відповідальність особи.

Затримання особи, що вчинила злочин: поняття, ознаки, умови правомірності, відмінність від необхідної оборони. Відповідальність за перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця.

Крайня необхідність: поняття, ознаки, умови правомірності, відмінність від необхідної оборони. Проблеми відповідальності за перевищення меж крайньої необхідності.

Фізичний або психічний примус: поняття та ознаки. Кримінально-правове значення фізичного та психічного примусу.

Виконання наказу або розпорядження: поняття та основний кримінально-правовий зміст. Поняття та ознаки явно злочинного наказу або розпорядження. Правові наслідки відмови від виконання явно злочинного наказу або розпорядження. Особливості кримінально-правової оцінки ситуації, в якій особа виконала наказ або розпорядження за обставин, коли вона не усвідомлювала і не могла усвідомлювати його злочинного характеру.

Діяння, пов'язане з ризиком: поняття та основний кримінально-правовий зміст. Поняття та ознаки виправданості ризику за Кримінальним кодексом України. Невиправданий ризик та його кримінально-правове значення.

Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації: поняття та основний кримінально-правовий зміст.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV.

Тема №11: Кримінальна відповідальність та її підстава. Звільнення від кримінальної відповідальності.

Поняття кримінальної відповідальності. Кримінально-правові відносини та їх структура. Виникнення і припинення кримінальної відповідальності. Форми реалізації кримінальної відповідальності.

Поняття звільнення від кримінальної відповідальності. Передумови та підстави звільнення від кримінальної відповідальності. Порядок звільнення, його кримінально-правові наслідки. Види звільнення від кримінальної відповідальності.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям. Відмінність дійового каяття від добровільної відмови від доведення злочину до кінця.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим. Поняття примирення з потерпілим, відшкодування завданих збитків, усунення заподіяної шкоди.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки. Умови та строки поручительства. Вимоги до поведінки особи, яку було передано на поруки. Кримінально-правові наслідки порушення особою умов передачі її на поруки.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки. Характеристика діяння, що втратило суспільну небезпечність, та особи, яка перестала бути суспільно небезпечною.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності. Тривалість строків та порядок їх обчислення. Залежність строків давності від класифікації злочинів за ступенем тяжкості. Зупинення, переривання, відновлення перебігу строків давності. Особливості застосування давності до особи, що вчинила особливо тяжкий злочин, за який згідно із законом може бути призначено довічне позбавлення волі. Незастосування давності до особи у разі вчинення нею злочинів проти миру та безпеки людства.

Тема №12: Покарання та його види. Призначення покарання.

Поняття покарання та ознаки покарання. Мета покарання: кара, виправлення, загальна та спеціальна превенція.

Система та види покарань, її ознаки та значення. Види покарань: штраф; позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу; позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю; громадські роботи; виправні роботи; службові обмеження для військовослужбовців; конфіскація майна; арешт; обмеження волі; тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; позбавлення волі на певний строк; довічне позбавлення волі.

Класифікація видів покарань. Критерії класифікації. Характеристика основних покарань, додаткових покарань, покарань, що можуть призначатися і як основні, і як додаткові.

Характеристика окремих видів покарань, підстави та умови їх застосування. Порядок заміни покарання одного виду іншим.

Поняття призначення покарання. Підстави призначення покарання. Принципи призначення покарання: законність покарання, визначення покарання в судовому вироку, обґрунтованість й обов'язковість мотивування покарання у вироку, гуманність покарання, індивідуалізація, справедливість покарання.

Загальні засади призначення покарання, їх поняття та зміст.

Загальна характеристика та значення для призначення покарання обставин, які пом'якшують та обтяжують покарання.

Призначення покарання за незакінчений злочин. Призначення покарання за злочин, вчинений у співучасті. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом: підстави та порядок призначення. Призначення покарання нижче від найнижчої межі, встановленої в санкції Особливої частини Кримінального кодексу України. Перехід до іншого, більш м'якого виду основного покарання, не зазначеного в санкції статті за вчинений злочин. Непризначення додаткового покарання, передбаченого в санкції статті Особливої частини Кримінального кодексу України як обов'язкового.

Призначення покарання за сукупністю злочинів. Правила призначення покарання за сукупністю злочинів.

Призначення покарання за сукупністю вироків. Правила призначення покарання за сукупністю вироків. Порядок приєднання за сукупністю вироків додаткових покарань.

Порядок призначення покарань при одночасному збігу сукупності злочинів та сукупності вироків.

Правила переведення менш суворих покарань у більш суворі.

Порядок обчислення строків покарання.

Тема №13: Звільнення від покарання та його відбування.

Поняття звільнення від покарання та його відбування. Види звільнення: безумовне і умовне звільнення.

Поняття та ознаки умовного звільнення від покарання. Звільнення від відбування покарання з випробуванням, умовно-дострокове звільнення від відбування покарання, звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням. Обов'язки, які покладає суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням. Застосування додаткових покарань у разі звільнення від відбування основного покарання з випробуванням. Правові наслідки звільнення від відбування покарання з випробуванням.

Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання. Підстави застосування умовно-дострокового звільнення. Іспитовий строк при умовно-достроковому звільненні. Наслідки умовно-дострокового звільнення.

Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років. Підстави застосування звільнення від відбування покарання.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років. Умови звільнення.

Безумовне звільнення від покарання: звільнення від покарання, якщо буде визнано, що з урахуванням бездоганної поведінки і сумлінного ставлення до праці цю особу на час розгляду справи в суді не можна вважати суспільно небезпечною, звільнення у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку, заміна невідбутої частини покарання більш м'яким, звільнення від покарання за хворобою.

Особливі види звільнення від покарання: звільнення від покарання у разі прийняття нового закону, що виключає або пом'якшує призначене особі покарання

Амністія і помилування як підстави звільнення від покарання та його відбування.

Звільнення від покарання у зв'язку з втратою особою суспільної небезпечності.

Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.

Види та умови звільнення від покарання за хворобою.

Тема №14: Судимість.

Поняття та кримінально-правове значення судимості. Виникнення і припинення судимості. Способи припинення судимості. Правові наслідки припинення судимості.

Погашення судимості: поняття та умови. Строки погашення судимості та порядок їх обчислення. Особливості обчислення строку погашення судимості у випадку закінчення строків давності виконання обвинувального вироку, при достроковому звільненні від відбування покарання, заміні невідбутої частини покарання більш м'яким. Переривання строку погашення судимості.

Зняття судимості: поняття, значення та порядок застосування.

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ V.

Тема №15: *Поняття та система Особливої частини кримінального права.*

Поняття та значення Особливої частини кримінального права. Взаємозв'язок Загальної і Особливої частин кримінального права.

Система Особливої частини кримінального законодавства України. Характеристика норм особливої частини Кримінального Кодексу України. Систематизація норм Особливої частини кримінального законодавства. Історичний досвід систематизації та кодифікації кримінально-правових норм. Структура Особливої частини Кримінального Кодексу України.

Поняття кваліфікації злочинів. Правові основи кваліфікації злочинів. Склад злочину – юридична підстава кваліфікації злочинів. Значення об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта й суб'єктивної сторони складу злочину для кваліфікації.

Постанови Пленуму Верховного Суду України як важливий інструмент кримінально-правової кваліфікації. Значення правильної кваліфікації злочинів для здійснення правосуддя.

Тема №16: *Злочини проти основ національної безпеки України.*

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти основ національної

безпеки України.

Злочини проти внутрішньої безпеки України.

Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади.

Посягання на територіальну цілісність і недоторканість України. Територія та державний кордон України.

Посягання на життя державного чи громадського діяча: поняття посягання, потерпілий від цього злочину, момент закінчення злочину.

Диверсія. Поняття диверсії. Види диверсійних дій. Особливості конструкції складу диверсії. Зміст мети як ознаки суб'єктивної сторони диверсії.

Злочини проти зовнішньої безпеки України.

Державна зрада: поняття, форми державної зради, особливості суб'єкту державної зради. Спеціальні умови звільнення від кримінальної відповідальності за державну зраду.

Шпигунство: поняття шпигунства, поняття відомостей, що становлять державну таємницю, поняття державної таємниці, особливості суб'єкту шпигунства. Спеціальні умови звільнення від кримінальної відповідальності за шпигунство.

Тема №17: Злочини проти життя та здоров'я особи.

Загальна характеристика та види злочинів проти життя особи. Життя як об'єкт кримінально-правової охорони, момент початку та припинення життя.

Умисне вбивство та його види за законодавством України. Умисне вбивство без обтяжуючих та пом'якшуючих обставин. Умисне вбивство з обтяжуючими обставинами. Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання. Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини. Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця.

Вбивство через необережність.

Доведення до самогубства.

Погроза вбивством. Реальність погрози як умова відповідальності за цей злочин.

Злочини проти здоров'я особи: здоров'я людини як безпосередній об'єкт посягання, поняття та види тілесних ушкоджень. Класифікація тілесних ушкоджень в залежності від ступеню тяжкості. Критерії для визначення тяжкості тілесних ушкоджень.

Умисне тяжке тілесне ушкодження, його кваліфікуючі ознаки. Відмінність тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого від умисного вбивства та вбивства через необережність.

Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження, його ознаки.

Умисне легке тілесне ушкодження, його види та ознаки.

Побої і мордування. Їх відмінність від тілесних ушкоджень.

Катування: поняття, мета та кваліфікуючі ознаки.

Необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження.

Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної

інфекційної хвороби.

Розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби.

Зараження венеричною хворобою.

Незаконне проведення абортів.

Незаконна лікувальна діяльність: особливості конструкції складу злочину, суб'єкт злочину.

Порушення прав пацієнта: особливості конструкції складу злочину, суб'єкт злочину.

Незаконне проведення дослідів над людиною.

Порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини.

Насильницьке донорство.

Залишення в небезпеці: момент закінчення, особливості суб'єкту злочину та кваліфікуючі ознаки.

Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані: особливості суб'єктивної сторони., суб'єкт злочину, відмінність від залишення в небезпеці

Ненадання допомоги хворому медичним працівником.

Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей.

Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником.

Незаконне розголошення лікарської таємниці: наслідки злочину, суб'єкт злочину, особливості суб'єктивної сторони.

Тема №18: Злочини проти волі, честі та гідності особи.

Злочини проти волі, честі та гідності особи: загальна характеристика та види.

Незаконне позбавлення волі або викрадення людини.

Захоплення заручників. дії, що утворюють об'єктивну сторону цього злочину, мета як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони. Відмежування від незаконного позбавлення волі або викрадення людини.

Незаконне поміщення в психіатричний заклад.

Підміна дитини. Мотив як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони цього злочину.

Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини: дії, що утворюють об'єктивну сторону злочину, мета як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки злочину.

Експлуатація дітей: потерпілий від злочину, мета як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони, кваліфікуючі ознаки злочину.

Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом: потерпілий від злочину, мета як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони, кваліфікуючі ознаки злочину.

Тема №19: Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.

Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.

Зґвалтування. Фізичне та психічне насильство як ознака об'єктивної сторони зґвалтування. Поняття безпорадного стану потерпілої особи. Момент закінчення злочину. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки зґвалтування.

Насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом. Фізичне та психічне насильство як ознака об'єктивної сторони. Поняття безпорадного стану потерпілої особи. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом. Співвідношення цього злочину із зґвалтуванням.

Примушування до вступу у статевий зв'язок. Поняття примушування. Потерпілий від злочину. Момент закінчення цього злочину. Кваліфікуючі ознаки примушування до вступу у статевий зв'язок.

Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості. Поняття статевої зрілості. Потерпілий від злочину. Суб'єкт злочину. Кваліфікуючі ознаки злочину.

Розбещення неповнолітніх. Поняття розпусних дій. Потерпілий від злочину. Суб'єкт злочину. Кваліфікуючі ознаки злочину.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ VI.

Тема №20: Злочини проти власності.

Загальна характеристика та види злочинів проти власності. Поняття викрадення.

Крадіжка: поняття, ознаки, момент закінчення злочину, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки.

Грабіж: поняття, ознаки, момент закінчення злочину, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних складів злочинів.

Розбій: поняття, ознаки, особливості конструкції об'єктивної сторони, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних складів злочинів.

Вимагання: поняття, ознаки, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних складів злочинів.

Шахрайство: поняття, ознаки, момент закінчення злочину, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних складів злочинів.

Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.

Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою. Відмежування від шахрайства.

Придбання, отримання, зберігання або збут майна, завідомо здобутого злочинним шляхом.

Умисне знищення або пошкодження майна.

Необережне знищення або пошкодження майна.

Порушення обов'язків щодо охорони майна.

Погроза знищення майна. Види діяння.

Тема №21: Злочини у сфері господарської діяльності.

Поняття, загальна характеристика та види злочинів у сфері господарської діяльності.

Злочини, що порушують встановлений порядок заняття господарською діяльністю: поняття зайняття гральним бізнесом (ознаки об'єктивної сторони, суб'єкт злочину, кваліфікуючі ознаки); незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів (предмет злочину, види діянь, кваліфікуючі ознаки); фіктивне підприємництво; доведення до банкрутства, шахрайство з фінансовими ресурсами.

Злочини у сфері промислового виробництва: умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції; незаконне використання товарного знаку.

Злочини у сфері фінансової діяльності: незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення (особливості предмету злочину, ознаки об'єктивної сторони, наслідки злочину, кваліфікуючі ознаки); ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).

Злочини у сфері економічних інтересів держави: виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного збору чи голографічних захисних елементів; контрабанда (особливості предмету злочину, ознаки об'єктивної сторони, кваліфікуючі ознаки); виготовлення, збут та використання підроблених недержавних цінних паперів; приховування інформації про діяльність емітента.

Поняття незаконної приватизації державного, комунального майна: предмет злочину, ознаки об'єктивної сторони, умови притягнення до кримінальної відповідальності, кваліфікуючі ознаки.

Злочини у сфері вільного здійснення господарської діяльності: протидія законній господарській діяльності (поняття протидії, наслідки особливості суб'єкту злочину, кваліфікуючі ознаки); незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (особливості предмету злочину, ознаки об'єктивної сторони), розголошення комерційної або банківської таємниці.

Тема №22: Злочини проти довкілля.

Загальна характеристика та види злочинів проти довкілля.

Злочини проти встановленого порядку екологічної безпеки: порушення правил екологічної безпеки; невжиття заходів щодо ліквідації наслідків екологічного забруднення (характеристика діяння, поняття дезактиваційних та інших відновлювальних заходів, наслідки злочину, місце, як обов'язкова ознака об'єктивної сторони); приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення.

Злочини проти встановленого порядку використання землі та її надр:

незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель; порушення правил охорони або використання надр; порушення законодавства про континентальний шельф України (особливості законодавчої конструкції складу цього злочину, поняття континентального шельфу, види діянь, кваліфікуючі ознаки злочину); забруднення або псування земель; безгосподарське використання земель; порушення правил охорони надр.

Злочини проти встановленого порядку раціонального використання водних об'єктів та атмосферного повітря: забруднення атмосферного повітря; порушення правил охорони вод; забруднення моря.

Злочини проти встановленого порядку використання рослинного світу: знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу (предмет, особливості законодавчої конструкції складу злочину, спосіб як обов'язкова ознака об'єктивної сторони, наслідки злочину, кваліфікуючі ознаки); незаконна порубка лісу (предмет злочину, поняття незаконної порубки, місце як обов'язкова ознака об'єктивної сторони, відмінність незаконної порубки від знищення або пошкодження лісових масивів); знищення або пошкодження лісових масивів.

Злочини проти встановленого порядку використання тваринного світу: незаконне полювання; незаконне заняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом; порушення ветеринарних правил.

Умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду: особливості законодавчої конструкції, види діянь, поняття об'єктів природно-заповідного фонду, спосіб як обов'язкова ознака об'єктивної сторони даної норми.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ VII.

Тема №23: Злочини проти громадської безпеки.

Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти громадської безпеки.

Терористичний акт: поняття, ознаки, види дій, що утворюють об'єктивну сторону, мета як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони, кваліфікуючі ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності.

Створення злочинної організації: поняття злочинної організації, її ознаки, мета як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони, суб'єкт злочину, спеціальні умови звільнення від кримінальної відповідальності.

Сприяння учасникам злочинної організації та укриття їх злочинної діяльності.

Бандитизм. Поняття банди та її ознаки. Особливості законодавчої конструкції складу злочину. Особливості кваліфікації дій учасників банди.

Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.

Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань: поняття воєнізованого або збройного формування, види діянь, суб'єкт злочину, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності.

Напад на об'єкти, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку

для оточення.

Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем: особливості предмету злочину, види дій та спосіб їх вчинення, суб'єкт злочину, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами: предмет злочину, види діянь, умови звільнення від кримінальної відповідальності.

Незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв: предмет злочину, види діянь.

Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів: предмет злочину, характеристика діяння, наслідки як обов'язкова ознака об'єктивної сторони.

Незаконне поводження з радіоактивними матеріалами: предмет злочину, види діянь, кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил поводження з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами.

Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки: характеристика діяння, наслідки злочину, кваліфікуючі ознаки.

Тема №24: Злочини проти безпеки виробництва.

Загальна характеристика та види злочинів проти безпеки виробництва.

Злочини, що порушують встановлені умови охорони праці: порушення вимог законодавства про охорону праці; порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою.

Злочини, що становлять підвищену небезпеку виробництва: порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах; порушення правил ядерної або радіаційної безпеки; порушення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд.

Тема №25: Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

Загальна характеристика та види злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту.

Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами: поняття транспортного засобу, види діянь, суб'єкт злочину, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне заволодіння транспортним засобом: поняття транспортного засобу, проблема встановлення предмету даного складу злочину, момент закінчення злочину, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності.

Випуск в експлуатацію технічно-несправних транспортних засобів або інше

порушення їх експлуатації: види діянь, наслідки злочину як обов'язкова ознака об'єктивної сторони, завідомість як ознака суб'єктивної сторони, спеціальні ознаки суб'єкту злочину.

Порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення дорожнього руху.

Знищення, підробка або заміна номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу: предмет злочину, види дій, момент закінчення та суб'єкт злочину.

Самовільне без нагальної потреби зупинення поїзда. Ненадання допомоги судну та особам, що зазнали лиха. Неповідомлення капітаном назви свого судна при зіткненні суден.

Тема №26: Злочини проти громадського порядку та моральності.

Загальна характеристика та види злочинів проти громадського порядку та моральності.

Злочини проти громадського порядку: групове порушення громадського порядку (поняття та ознаки діяння, момент закінчення злочину відмежування від суміжних складів злочинів); масові заворушення (поняття та ознаки діяння, момент закінчення злочину, кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних складів злочинів); хуліганство (поняття, види, момент закінчення злочину, кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних складів злочинів).

Злочини проти моральності: наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого (місце вчинення та момент закінчення злочину, суб'єктивні ознаки, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних складів злочинів); знищення, пошкодження або приховування документів чи унікальних документів Національного архівного фонду (особливості предмета злочину, момент закінчення злочину, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки); створення або утримання місць розпусти і звідництво (види дій та момент закінчення злочину, суб'єктивні ознаки складу злочину, кваліфікуючі ознаки); сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією (види дій та момент закінчення злочину, суб'єктивні ознаки складу злочину, кваліфікуючі ознаки); втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність (види дій, момент закінчення злочину, суб'єктивні ознаки, особливості відмежування від суміжних складів злочинів).

Тема №27: Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення.

Поняття, характеристика та види злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин їх аналогів та прекурсорів.

Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів: поняття, об'єкт та предмет злочину, ознаки об'єктивної сторони, кваліфікуючі ознаки. Встановлення розміру наркотичних засобів.

Використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих

речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів.

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів: поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки, кваліфікуючі ознаки складу злочину, умови звільнення від кримінальної відповідальності.

Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем: об'єкт та предмет злочину, ознаки об'єктивної сторони, кваліфікуючі ознаки.

Поняття незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту: об'єкт та предмет злочину, об'єктивні та суб'єктивні ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності.

Посів або вирощування снотворного маку чи конопель: види діянь, об'єкт та предмет злочину, суб'єктивна сторона, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів: об'єкт та предмет злочину, наслідки, ознаки суб'єктивної сторони, кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виготовлення, підроблення, використання чи збут підроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів.

Незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин.

Організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин.

Поняття незаконного виробництва, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних і сильнодіючих речовин.

Поняття схилення неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів: види діянь, об'єкт та предмет злочину, ознаки суб'єктивної сторони, умови звільнення від кримінальної відповідальності.

Фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ VIII.

Тема №28: Злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

Злочини проти встановленого порядку зберігання таємниці чи конфіденційної інформації: розголошення державної таємниці (предмет злочину, поняття «державна таємниця», об'єктивна сторона, суб'єкт злочину, кваліфікуючі ознаки, відмінність від державної зради та шпигунства; втрата документів, що містять державну таємницю; передавання або збирання відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, яка є власністю держави, відмежування від державної зради або шпигунства.

Незаконне переправлення осіб через державний кордон України.

Порушення правил міжнародних польотів.

Ухилення від призову на строкову військову службу: поняття ухилення, спеціальний суб'єкт злочину.

Ухилення від призову за мобілізацією. Поняття мобілізації. Суб'єкт злочину.

Ухилення від військового обліку або спеціальних зборів. Поняття військового обліку, навчальних (чи перевірочних) або спеціальних зборів. Особливості об'єктивної сторони. Суб'єкт злочину.

Тема №29: Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян.

Загальна характеристика злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян.

Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Відмежування опору від злісної непокори.

Втручання у діяльність працівника правоохоронного органу. Потерпілий від цього злочину. Види впливу на потерпілого. Зміст вини, мотиву та мети при вчиненні злочину. Суб'єкт втручання. Кваліфікуючі ознаки.

Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу.

Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу.

Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку й державного кордону або військовослужбовця. Поняття «посягання на життя». Відмінність цього злочину від умисного вбивства особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку.

Захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника. Потерпілі від злочину. Мета злочину. Відмежування даного складу злочину від захоплення заручників.

Незаконне придбання, збут або використання спеціальних технічних засобів отримання інформації. Об'єктивна та суб'єктивна сторони злочину.

Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження.

Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів.

Наруга над державними символами.

Захоплення державних або громадських будівель чи споруд. Характеристика об'єктивної сторони складу злочину. Мета злочину.

Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи. Види діянь. Мета самовільного присвоєння вказаних повноважень або звання посадової особи. Суб'єкт злочину.

Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань. Потерпілі від цього злочину. Зміст цивільно-правових зобов'язань. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки.

Самоправство.

Тема №30: Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Загальна характеристика та види злочинів у сфері службової діяльності. Поняття службової особи.

Зловживання владою або службовим становищем: поняття та ознаки діяння, наслідки, момент закінчення злочину, суб'єктивні ознаки, кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних складів злочинів.

Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу: поняття та ознаки діяння, наслідки, момент закінчення злочину, суб'єктивні ознаки, відмежування від суміжних складів злочинів.

Службове підроблення: предмет злочину, види діяння, момент закінчення злочину, суб'єктивні ознаки, відмежування від суміжних складів злочинів.

Службова недбалість: поняття та види діянь, наслідки, момент закінчення злочину, суб'єктивні ознаки.

Злочини проти авторитету державного апарату, апарату підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності і пов'язані з ними (хабарництво): прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (поняття та ознаки неправомірної вигоди, ознаки діяння, момент закінчення злочину, суб'єктивні ознаки, відмежування від суміжних складів злочинів); пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі (ознаки діяння, момент закінчення злочину, суб'єктивні ознаки, кваліфікуючі ознаки, умови звільнення від кримінальної відповідальності); провокація підкупу (поняття та ознаки діяння, момент закінчення злочину, суб'єктивні ознаки, кваліфікуючі ознаки).

Тема №31: Злочини проти правосуддя.

Загальна характеристика та види злочинів проти правосуддя.

Завідомо незаконне затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою.

Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності. Поняття та ознаки діяння. Момент закінчення злочину. Особливості суб'єктивної сторони злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Примушування давати показання.

Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину.

Відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків.

Розголошення даних досудового слідства або дізнання. Види діяння. Момент закінчення злочину. Суб'єктивні ознаки. Кваліфікуючі ознаки.

Приховування злочину. Поняття та види діяння. Момент закінчення злочину. Суб'єктивні ознаки. Обставини, що виключають відповідальність за цей

злочин. Відмінність від співучасті у злочині.

Дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань.

Втеча з місця позбавлення волі або з-під варти. Поняття та ознаки діяння. Момент закінчення злочину. Суб'єктивні ознаки складу злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Втеча зі спеціалізованого лікувального закладу. Види діяння. Момент закінчення злочину. Суб'єктивні ознаки складу злочину.

Порушення правил адміністративного нагляду. Види діяння. Момент закінчення злочину. Суб'єктивні ознаки складу злочину. Умови звільнення від кримінальної відповідальності.

Тема №32: Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини).

Загальна характеристика та види військових злочинів. Відмежування військового злочину від дисциплінарного проступку.

Непокора. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки. Відмежування від суміжних складів злочинів.

Невиконання наказу. Особливості об'єктивної сторони та момент закінчення злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від непокори.

Погроза або насильство щодо начальника. Види дій та момент закінчення злочину. Мотив злочину та його вплив на кваліфікацію.

Порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості.

Дезертирство. Відмежування від самовільного залишення військової частини або місця служби.

Ухилення від військової служби шляхом самоскалічення або іншим способом.

Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових, інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем.

Порушення статутних правил вартової служби чи патрулювання. Види порушень. Момент закінчення злочину. Особливості суб'єктивної сторони. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки. Відмежування від дисциплінарного проступку.

Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості. Відмежування від державної зради.

Самовільне залишення поля бою або відмова діяти зброєю.

Методи навчання та методи контролю

Проблемні лекції, лекції з елементами бесіди, інтерактивні лекції, ілюстрація, демонстрація, розв'язування задач або творчих завдань, складання графічних схем, евристична бесіда, навчальна дискусія, вирішення конкретних ситуацій, ділові ігри, тестування, анкетування тощо.

До методів контролю відносяться:

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ

Види поточного контролю обираються викладачем, який веде лекційні та практичні заняття, у відповідності з даною програмою. Видами поточного контролю можуть бути опитування, контрольні та інші письмові роботи, тести, колоквиуми, робота з практичними матеріалами.

При поточному контролі під час практичних занять оцінці підлягають:

- рівень знань, продемонстрований у відповідях;
- самостійність при вирішенні практичних завдань та аналізу матеріалів практики;
- наявність навичок самостійної роботи, пошуку та аналізу правової інформації;
- активність при обговоренні питань;
- систематичність роботи на заняттях;
- результати виконання домашніх завдань, практичних завдань, експрес-контролю у формі тестів, письмових контрольних робіт, в тому числі модульних підсумкових;
- результати виконання індивідуальних завдань.

Результати поточного контролю оголошуються наприкінці кожного заняття.

МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

Модульний контроль (сума балів за кожний змістовий модуль (далі – ЗМ) проводиться на відповідному практичному занятті після вивчення ЗМ1, ЗМ2, ЗМ3, ЗМ4, ЗМ5, ЗМ6, ЗМ7, ЗМ8. Підсумкова кількість балів за змістові модулі визначається як сума балів за всіма формами поточного контролю плюс оцінка за модульну контрольну роботу.

Після виставлення результатів модульного контролю викладач оголошує в навчальних групах результати навчання за модульно-рейтинговою системою.

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Підсумковий контроль з дисципліни «Кримінальне право» передбачає контроль знань студентів всього навчального матеріалу на 2- му та 3- му курсах у формі екзамену.

Екзамен проводиться в письмовій формі. Білет складається із двох теоретичних питань (кожне з яких оцінюється від 0 до 6 балів) та одного практичного завдання (оцінюється від 0 до 8 балів). Максимальна кількість балів, яка може бути отримана на письмовому екзамені з дисципліни «Кримінальне право» складає 20.

Оцінювання знань студентів з теоретичних питань на письмовому екзамені з дисципліни «Кримінальне право» відбувається на підставі таких критеріїв:

- 1) правильність відповідей на запитання (вірність, чіткість і досить глибокий виклад ідей, понять, фактів і т.п.);
  - 2) повнота і лаконічність відповіді;
  - 3) новизна навчальної інформації, ступінь використання наукових і нормативних джерел;
  - 4) уміння пов'язувати теорію з практикою, творче застосовувати знання до неординарних ситуацій;
  - 5) логіка і аргументованість викладу;
  - 6) грамотне коментування, наведення прикладів, аналогій;
- Виходячи з розглянутих критеріїв за відповідь на одне з теоретичних питань,

6 балів - виставляється студентові тоді, коли його відповідь бездоганна за змістом, формою і обсягом. Це означає, що студент у повній відповідності з програмою засвоїв увесь навчальний матеріал, викладений на лекціях, у підручниках і на іспиті дав бездоганні і глибокі відповіді на всі поставлені запитання, показав знання; не лише основної, але й додаткової літератури, нормативних джерел, навів власні думки, зробив узагальнюючі висновки, використав знання, отримані з суміжних, галузевих і спеціальних дисциплін, зумів пов'язати вивчений матеріал з реальною дійсністю. Мова студента повинна бути логічно обґрунтована і граматично правильна.

4-5 бали - виставляється за наявність високого рівня знань, навичок і вмінь. При цьому відповідь досить повна, логічна, з елементами самостійності, але містить деякі неточності або пропуски в неосновних питаннях. Допускається знання лише основних положень додаткової літератури, недостатня чіткість у визначенні понять, у формулюванні закономірностей, незначні помилки в мові і стилі викладу

3 бали - передбачає наявність знань лише основного матеріалу; студент відповідає по суті питання (відповідь неповна, містить неточності), дає недостатньо правильні формулювання, порушує послідовність викладу матеріалу, відчуває труднощі при застосуванні знань до аналізу сучасної дійсності.

0-2 бали - ставиться, коли студент не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при висвітленні базових проблем, при формулюванні понять, на теоретичні питання білету не відповідає або відповідає не по суті, не може пов'язати теоретичний матеріал із сучасною дійсністю, робить велику кількість граматичних помилок.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендована література

1. Конституція України // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30.
2. Кримінальний кодекс України (із змінами та доповненнями станом на 5 лютого 2014 року). – Х.: ТОВ «Одіссей», 2014. – 240 с.
3. Андрушко П.П., Берзін П.С., Кобзаренко В.П., Матишевський П.С. та ін. / За ред. Яценка С.С., Кримінальне право України: практикум. Навчальний посібник. – 3-є вид. – 2010. – 640 с.
4. Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України (1972-2009). – Х.: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2009. – 848 с.
5. Кваліфікація злочинів, підслідних органам внутрішніх справ: [підручник] / Коваленко В. В., Джу́жа О. М., Савченко А. В., Вартилицька І. А., Кісілюк Е. М., Кришевич О. В., Кузнецов В. В., Микитчик О. В., Останін В. О., Смаглюк О. В. / За заг. ред. В. В.Коваленка; за наук. ред. О. М.Джу́жи. – К.: Атіка, 2011. – 648 с.
6. Кримінальне право України. Бібліографія. 1991-2005 / Укладачі: М. В. Галабала, В.О. Навроцький, С.В. Хилюк. – К.: Алерта, КНТ, Центр учбової літератури, 2008. – 536 с.
7. Кримінальне право України. Загальна частина: навч. посібник / Михайленко П.П., Кузнецов В.В., Михайленко В.П., Опалинський Ю.В.; [За ред. П.П. Михайленко] – К.: СПД Карпук С.В. – 2006. – 440 с.
8. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник / [За ред. А. С. Беніцького, В. С. Гуславського, О. О. Дудорова, Б. Г. Розовського. – К.: Істина, 2011. – 1121 с.
9. Кримінальне право України. Загальна частина: Навчальний посібник / За ред. О. М. Омельчука. – К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. – 208 с.
10. Кримінальне право. (Загальна частина): підручник / [А. М. Бабенко, Ю. А. Вапсва, В. К. Грищук та ін.]; за заг. ред. О. М. Бандурки; МВС України, Харків. націон. ун-т внутр. справ. – Х.: Вид-во ХНУВС. – 2011. – 378 с.
11. Кримінальне право України: Загальна частина: [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / [Ю. В. Баулін та ін.]; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація; М-во освіти і науки України, Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2010. – 454 с.
12. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник / Алієва О. М., Гаврильченко Л. К., Гончар Т. О. та ін.; за заг. ред. Стрельцова Є. Л. – [4-е вид., перероб. і доповн.]. – Х.: Одіссей, 2009. – 328 с.
13. Кримінальний кодекс України: Наук.-практ. комент. / За заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Вид. 4-те, переробл. та доповн. – Х.: Одіссей, 2008. – 1208 с.
14. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар: у 2 т. / За заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-те вид., допов. – Х.: Право, 2013. – Т.1: Загальна частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І.Тютюгін та ін. – 2013. – 376с.
15. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар: у 2 т. / За заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-те вид., допов. – Х.: Право, 2013. – Т.2: Особлива частина / Ю.В.Баулін, В.І. Борисов, В.І.Тютюгін та ін. – 2013. – 1040с.
16. Кримінальний кодекс України: постатейні матеріали та навчально-практичні завдання / І. П. Баглай, І. Г. Богатирьов, О. І. Богатирьова, К. Т. Кравченко, О. М. Литвинов, А. В. Савченко, Ю. Л. Сенін, О. І. Соболев / За заг. ред. докт. юрид. наук, проф. І. Г. Богатирьова. – К.: Атіка, 2011. – 640с.
17. Кримінальне право України. Загальна частина: Практикум: Навчальний посібник / І.П. Козаченко, О.М. Костенко, В.К. Матвійчук та ін. – К.: КНТ, 2006. – 432 с.
18. Кузнецов В. В., Савченко А. В. Теорія кваліфікації злочинів: [підручник] / Кузнецов В. В., Савченко А. В. / За ред. В. І. Шакуна. – К.: вид-во КНТ, 2011. – 328 с.
19. Кузнецов В. В., Савченко А. В. Кримінальне право України: питання та задачі для підготовки до вступних, семестрових та державних екзаменів: Навч. посіб. / Кузнецов В. В., Савченко А. В. / За заг. ред. О. М. Джу́жи. – Вид. 2-ге доп. та перероб. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 392 с.

20. Кузнецов В. В. Кримінальне право України: [посіб. для підготовки до іспитів] / В. В. Кузнецов, А. В. Савченко. – 4-е вид. – К.: Вид. ПАЛИВОДА А. В. – 2009. – 212 с.
21. Навроцький В.О. Основи кримінально-правової кваліфікації: Навч. посібник.– К.: Юрінком Інтер, 2006. – 704 с.
22. Практика судів України з кримінальних справ 2001-2005. – К. – Х.: Юрінком Інтер, 2005. – 464 с.
23. Практика судів України з кримінальних справ 2006-2007. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 880 с.
24. Кримінальне право України. Особлива частина: Підручник (Ю.В. Александров, О.О. Дудоров, В.А. Клименко та ін.) / За ред. М.І. Мельника, В.А. Клименка. – К.: Юридична думка, 2004. – 656 с.
25. Уголовное право Украины. Общая и Особенная части: Учебник / Отв. редактор Е.Л. Стрельцов. – Х.: “Одиссей”, 2006. – 720 с.
26. Кримінальне право України. Особлива частина. За ред. М.І. Мельника, В.А. Клименка. – К., Атіка, 2008. – 712 с.
27. Кримінальне право України: Особлива частина: [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / [Ю. В. Баулін та ін.]; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація; М-во освіти і науки України, Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2010. – 720 с.
28. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / [Авт. колектив: Александров Ю. В., Андрушко П. П., Антипов В. І., Клименко В. А., Матишевський П. С. та ін.] // Відповідальний редактор С.С. Яценко. – 4-те вид., перероб. та доп. – К.: А.С.К., 2005. – 848 с.
29. Уголовный кодекс Украины. Научно-практический комментарий / [Авт. колектив: Александров Ю. В., Андрушко П. П., Антипов В. И., Клименко В. А., Матишевський П. С. и др.] // Отв. ред. С.С. Яценко. – 3-е изд., испр. и доп. – К. : А.С.К., 2004. – 1096 с.
30. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / [Авт. колектив: Бойко А.М., Брич Л.П., Грищук В.К., Дудоров О.О., Мельник М.І., Музика А.А., Навроцький В.О., Ришелюк А.А., Хавронюк М.І.]; За ред. М.І.Мельника, М.І.Хавронюка. - 3.вид., перероб. та доп. – К. : Атіка, 2003. – 1054 с.
31. Научно-практический комментарий Уголовного кодекса Украины от 5 апреля 2001 года / [Авт. колектив: Бойко А.М., Брич Л.П., Грищук В.К., Дудоров О.О., Мельник М.І., Музика А.А., Навроцький В.О., Ришелюк А.А., Хавронюк М.І.]; За ред. М.І.Мельника, М.І.Хавронюка. - К. : А.С.К., 2004. – 1216 с.
32. Завдання до практичних занять з Особливої частини кримінального права: Для студентів 3-го курсу / Уклад.: М.І. Панов та інші. – Х.: Національна юридична академія України ім. Я. Мудрого, 2004. – 229с.

Інформаційні ресурси

1. <http://zakon.rada.gov.ua> – Законодавство України
2. <http://www.president.gov.ua> – офіційне інтернет-представництво Президента України
3. <http://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал (Кабінет Міністрів України)
4. <http://mvs.gov.ua> – Міністерство внутрішніх справ
5. <http://www.minjust.gov.ua> – Міністерство юстиції України
6. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
7. <http://www.rada.kiev.ua> – Бібліотека Верховної Ради України
8. <http://www.scilib.univ.kiev.ua> – бібліотека Київського національного університету ім. Тараса Шевченка
9. <http://www.ukma.kiev.ua> – наукова бібліотека Національного університету Києво-Могилянська академія
10. <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/index.htm> – Форум права (електронне наукове фахове видання)
11. <http://www.rsl.ru> – Российская государственная библиотека
12. <http://www.nlr.ru> – Российская национальная библиотека
13. <http://law.edu.ru> – Юридическая Россия (образовательный правовой портал)